

(a,b)-stromy

Zápočtová práce z Programování I pro pokročilé

Jiří Škrobánek¹

6. listopadu 2018, Ostrava

Abstract

This documentation describes the entire functionality of (a,b)-trees implementation in Python 3 by Jiří Škrobánek. Aside from listing all methods, principles of (a,b)-trees are explained and complexity of used algorithms is analysed.

Obsah

1	Definice	1
2	Metody	1
3	Stručný popis algoritmů	2
3.1	Vkládání	2
3.2	Hledání	3
3.3	Mazání	3
3.4	Vyvažování	3
4	Analýza složitosti	4
4.1	Minimální vyváženost stromu	4
4.2	Paměťová složitost	4
4.3	Rychlost vyhledávání	4
4.4	Rychlost vyvažování	4

1 Definice

(a,b)-strom je strom. Musí platit $(a, b) \in \mathbb{N}^2, 2 \leq a, 2a - 1 \leq b$. (a,b)-strom je buďto prázdný, nebo mají všechny vnitřní vrcholy nejméně a synů a nejvýše b synů. Výjimkou je kořen, jenž musí mít mezi 2 a b syny. Všechny listy leží v jedné hladině. Vnější vrcholům jsou přiřazeny unikátní klíče (prvky lineárně uspořádané množiny). Vnitřním vrcholům je přiřazen maximální klíč z jeho synů. Ve vnitřním vrcholu jsou uloženy klíče synů ve vzestupném pořadí. Pro každý podstrom platí, že mimo podstrom neexistují vnější vrcholy, které mají nižší klíč než maximální klíč v podstromu a zároveň vyšší klíč než minimální v podstromu.

V tomto stromě se dá vyhledat vnější vrchol dle klíče v logaritmickém čase vzhledem k počtu vnějších vrcholů. Přidávání a odebírání listů rovněž funguje v logaritmickém čase.

Speciálním případem (a,b)-stromů pro $2a - 1 = b$ jsou B-stromy, mimo jiné oblíbený 2-3-strom.

2 Metody

Knihovna obsahuje třídy `InternalNode` a `ExternalNode` pro vnitřní a vnější vrcholy a třídu `ABTree`, která má metody popsané níže.

¹Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy, jiri@skrobanek.cz

Počet vnějších vrcholů ve stromě značíme E .

```
__init__(a: int, b: int)
```

Vytvoří (a,b)-strom pro konkrétní hodnoty a, b .

Výjimky: `ValueError`: Neplatná volba parametrů.

Složitost: $\mathcal{O}(1)$

```
insert(self, key: int, value=None)
```

Vloží do stromu uspořádanou dvojici (key, value). Value může být libovolného typu nebo `None`.

Výjimky: `ValueError`: Strom již klíč obsahuje.

Složitost: $\Theta(\log(E))$

```
delete(self, key: int)
```

Vymaže ze stromu vnější vrchol s klíčem `key`.

Výjimky: `ValueError`: Strom klíč neobsahuje.

Složitost: $\Theta(\log(E))$

```
contains(self, key: int)
```

Vrací: `bool` Zda strom obsahuje daný klíč.

Složitost: $\Theta(\log(E))$

```
find(self, key: int)
```

Vrací: Hodnotu ve vnějším vrcholu s daným klíčem.

Výjimky: `ValueError`: Strom klíč neobsahuje.

Složitost: $\Theta(\log(E))$

```
item_count(self)
```

Vrací: `int` Počet vnějších vrcholů ve stromě.

Složitost: $\mathcal{O}(1)$

```
find_leq(self, key: int)
```

Vrací: (`k`, `value`) Uspořádaná dvojice klíče a hodnoty z vnějšího vrcholu, který má maximální klíč v množině vrcholů s klíčem v intervalu $(-\infty, key)$

Složitost: $\mathcal{O}(\log E)$

```
find_lesser(self, key: int)
```

Vrací: (`k`, `value`) Uspořádaná dvojice klíče a hodnoty z vnějšího vrcholu, který má maximální klíč v množině vrcholů s klíčem v intervalu $(-\infty, key)$

Složitost: $\mathcal{O}(\log E)$

```
find_geq(self, key: int)
```

Vrací: (`k`, `value`) Uspořádaná dvojice klíče a hodnoty z vnějšího vrcholu, který má minimální klíč v množině vrcholů s klíčem v intervalu $[key, \infty)$

Složitost: $\mathcal{O}(\log E)$

```
find_greater(self, key: int)
```

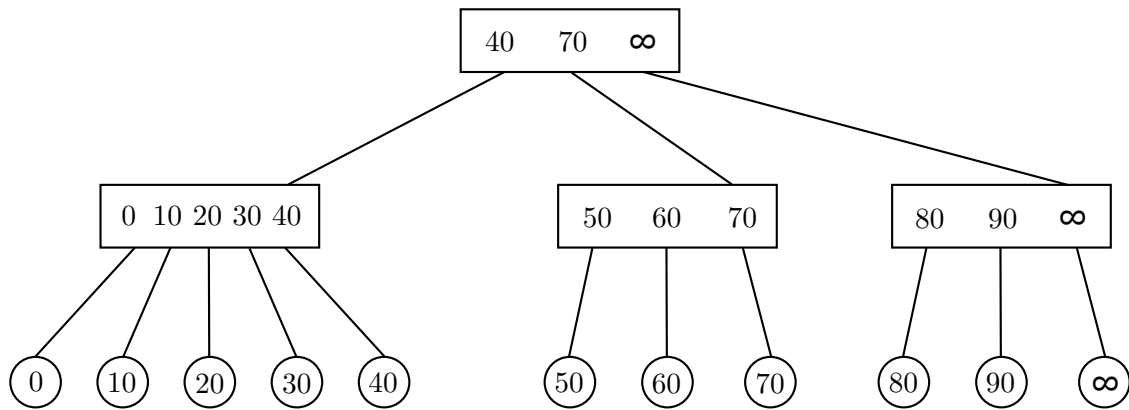
Vrací: (`k`, `value`) Uspořádaná dvojice klíče a hodnoty z vnějšího vrcholu, který má minimální klíč v množině vrcholů s klíčem v intervalu (key, ∞)

Složitost: $\mathcal{O}(\log E)$

3 Stručný popis algoritmů

3.1 Vkládání

Vkládáme `key`, `value`. Pokud je strom prázdný vytvoříme kořen, který bude mít nově vkládaný záznam jako jednoho syna a vrchol s klíčem ∞ jako druhého syna. Začneme u kořene. Z vrcholu přejdeme na jeho syna, který má nejbližší vyšší klíč než `key`.

Obrázek 1: Příkladový (3,5)-strom

Po vložení zavoláme algoritmus vyvažování na otce nově vzniklého vnějšího vrcholu.

3.2 Hledání

Pokud hledáme podle klíče **key**, začneme v kořeni a sestupujeme na syny s nejbližším vyšším klíčem, nebo případně klíčem rovným **key**. Pokud nedojdeme do vnějšího vrcholu s hledaným klíčem, strom klíč neobsahuje.

3.3 Mazání

Pokud je třeba vrchol vymazat, nejdříve ho je třeba najít ve stromě a potom odstranit. Pokud byl navíc maximálním klíčem v některých vnitřních vrcholech, je třeba změnit v jeho předcích klíče na druhý nejvyšší vrchol v otci mazaného vrcholu (Takový musí existovat.)

Může být porušeno vyvážení stromu, proto je třeba zavolat vyvažování na bývalého otce smazaného vrcholu.

3.4 Vyvažování

Pokud jsme přidávali nebo mazali od posledního spuštění vyvažování pouze jeden vrchol, povolený počet synů ve vrcholech může být porušen o nejvýše 1.

Pokud ve stromě zůstal kořen a jeden vrchol (∞), strom se stane prázdným.

Kontrolu stromu vždy začínáme v nějakém vrcholu. A může se vyvíjet několika způsoby:

- Pokud je kontrolovaný vrchol kořen, který má jediného syna, odstraníme ho z grafu a jeho syn se stane novým kořenem. Ukončíme vyvažování.
- Pokud je kontrolovaný vrchol kořen a má více než b synů, rozdělíme ho na dva a vytvoříme jim nového otce, který bude kořenem stromu. Ukončíme vyvažování.
- Pokud má kontrolovaný vrchol více než b synů: Rozdělíme jej na dva, oba vrcholy získají nejméně a synů, rozdělených podle velikosti. Tím mohl otec získat příliš mnoho synů, kontrolu pokračujeme na něm.
- Pokud má kontrolovaný vrchol méně než a synů: Zkontrolujeme, zda se nemůže levý nebo pravý rozdělit o syny s tímto vrcholem, aby měly oba alespoň a synů. Pokud toto nejde, sloučením s jedním z nich vznikne vrchol s povoleným počtem synů. Poté je potřeba pokračovat s kontrolou v otci, protože ztratil jednoho syna.
- Pokud je vše s vrcholem v pořádku, vyvažování ukončíme.

Výsledkem vyvažování je platný (a,b) -strom.

4 Analýza složitosti

4.1 Minimální vyváženost stromu

Pokud má strom e vnějších vrcholů, strom má hloubku nejvýše $\lceil \log_a e \rceil + 1$.

Z definice musejí mít všechny vnitřní vrcholy nejméně a synů, a proto počet vrcholů hloubky h ve stromě je nejméně a^h .

4.2 Paměťová složitost

Strom s parametry (a, b) a e záznamy zabírá v paměti $\Theta(bn)$. Strom má nejvýše hloubku $\lceil \log_a e \rceil + 1$. Jeden vnitřní vrchol v sobě obsahuje klíče a ukazatele na nejvýše b dalších vrcholů. Můžeme tedy provést horní odhad tak, že všechny hladiny budou plné a bude jich teoretický maximální počet:

$$\sum_{i=1}^{\lceil \log_a e \rceil + 1} b \cdot b^i < b^{\lceil \log_a e \rceil + 3}$$

4.3 Rychlost vyhledávání

4.4 Rychlost vyvažování

Seznam obrázků

1	Příkladový (3,5)-strom	3
---	----------------------------------	---

Seznam tabulek

Seznam příloh

- A. Zdrojový kód knihovny
- B. Zdrojové kódy příkladů

Reference

- [1] KNUTH, Donald Ervin. The Art of Computer Programming. Upper Saddle River, NJ: Addison-Wesley, 2011. ISBN 978-0321751041.